

Nr 250.

Av herr **Åqvist**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1943, m. m.

Allmänna synpunkter.

I den kungl. propositionen föreslås fortfarande bibehållande av krigskonjunkturskatten, som i årets statsverksproposition förutsättes skola i riksstaten för nästkommande budgetår upptagas med samma belopp, som beräknas inflyta i sådan skatt för löpande budgetår, nämligen 30 miljoner kronor.

Olika sakkunniga myndigheter och institutioner hava i avgivna yttranden framställt synnerligen vägande invändningar mot krigskonjunkturskatten. Sälunda ha delegerade för Sveriges industriförbund, till vars yttrande ett stort antal näringsorganisationer m. fl. anslutit sig, framhållit, att även om de farhågor, till vilka det ekonomiska läget kunde giva anledning, i främsta rummet förefunnos på det penningpolitiska området, det dock vore självfallet, att strävandena att skydda penningvärdet ej finge föranleda eftersättande av åtgärder för produktionens stödjande, i den mån dylika åtgärder läte sig förenas med dessa strävanden. Krigskonjunkturskattens produktionshämmande inverkan vore inom många områden känd och omvittnad, inom andra åter sannolik, ehuru ej med säkerhet konstaterad, och departementschefen syntes ej ha tillräckligt beaktat beskattningens psykologiska verkningar på företagarna med dess allmänt återhållande verkan på initiativanda och företagsamhet. Företagens intresse att genom rationalisering av driften öka och förbilliga produktionen minskades och försvann, då de vinster, som hade sin grund i rationaliseringen, på grund av den företagen åliggande beviskyldigheten i stor utsträckning taxerats till krigskonjunkturskatt. Ett försvagat intresse för rationaliseringen leder till minskning av varutillgången och onödig fördyring av produktionen. Med hänsyn till storleken av de genom krigskonjunkturbeskattningen inflytande skattebeloppen i förhållande till nationalinkomsten måste denna beskattnings inverkan på köpkraften anses minimal och dess stabiliserande inverkan på penningvärdet obetydlig i jämförelse med dess produktionshämmande egenskaper, i synnerhet om beskattningen väges i förhållande till de enorma skattebelopp, som på andra vägar indragas till det allmänna.

De betydande svårigheter, tillämpningen av de gängna årens krigskonjunkturskatteförordningar berett såväl de skattskyldiga som taxeringsmyndigheterna, ha ej minskats utan i stället ökats, beroende även på den mindre tillfredsställande och ofta onödigt invecklade avfattningen av bestämmelserna. De besvär

och de kostnader för allmänheten såväl som för taxeringsmyndigheterna, vilka äro förbundna med taxeringen till krigskonjunkturskatt, stå icke i rimlig proportion till utbytet av beskattningen. Vid ingången av det beskattningsår, som skall ligga till grund för krigskonjunkturbeskattning innevarande år, ha ej mindre än 5 år förflutit sedan ingången av första förkrigsinkomståret 1937, och en skatteform, enligt vilken till grund för skatteplikten lägges en skattskyldigs inkomstförhållanden för en för länge sedan förfluten tid och som bygger på presumtionen, att eventuell inkomstökning därefter har karaktären av krigsvinst, måste, framhåller industriförbundets delegerade, för var och en, som har erfarenhet om det ekonomiska livets växlingar år från år samt i de i hög grad varierande utvecklingsmöjligheterna inom de olika grenarna av näringslivet, framstå såsom en verklighetsfrämmande konstruktion. Tiden torde därför vara inne att omedelbart och helt avskryva denna skatteform.

Utjämningsavdraget.

Därest emellertid krigskonjunkturskatten även för innevarande år kommer att bibehållas, synes det ofrånkomligt, att den föreslagna procentsatsen för utjämningsavdraget av 15 avsevärt höjes, åtminstone till 20 à 25 % — ett yrkande, som även framställts av kommerskollegium — om man över huvud taget vill behålla den självklara förutsättningen att krigskonjunkturbeskattningen ej, som under det förra världskriget, skall drabba fiktiva vinster utan endast konstaterad ökning av den verkliga realinkomsten. I samband härmed bör den särskilda bestämmelsen rörande beräkning av utjämningsbidrag för juridiska personer utgå.

Enligt de föreslagna bestämmelserna i anvisningarna till 10 §, punkt 3, får vid medgivande av avdrag för inkomstminskning under det beskattningsår, 1942 års taxering avsåg, utjämningsbidrag ej tillgodoräknas den skattskyldige. Denna inskränkning av avdragsrätten står ej i överensstämmelse med de principer, varpå ett dylikt kvittningsförfarande bör grundas. Vad man med detta förfarande åsyftar är att undanröja de oriktiga resultat, som uppkommer därigenom, att man jämväl vid krigskonjunkturskattetaxeringen behandlar varje beskattningsår för sig, ehuru avsikten är, att med krigskonjunkturskatt belasta den sammanlagda krigsvinsten, som kan ha uppstått för den skattskyldige under den tid, krigsförhållandena varit rådande.

Kvittningen innebär, enligt vad som angives, att den rättelse av krigskonjunkturskattetaxeringar, som genom det planerade avräkningsförfarandet förut-sättes komma att ske efter krigets slut, verkställas vid en tidigare tidpunkt. Man vill sålunda genom kvittningsförfarandet vid 1943 års taxering förhindra, att den skattskyldige blir taxerad för större krigsvinst än han intill utgången av vederbörande beskattningsår förvärvat, och man åsyftar således, att med detta förfarande vinna samma taxeringsresultat, som om de beskattningsår, 1941, 1942 och 1943 års taxeringar avsåge, behandlades såsom en enhet med iakttagande

av för vart och ett av ovan berörda taxeringsår gällande bestämmelser. Från den sammanlagda inkomsten under treårsperioden skall vid ett sådant taxeringsförfarande givetvis avräknas minst ett belopp, motsvarande tre gånger jämförelseinkomsten ökat med utjämningsavdragen för såväl 1942 som 1943. Avräknades icke utjämningsavdraget för år 1942, bleve den skattskyldige taxerad för högre belopp än som enligt de olika krigskonjunkturskatteförordningarna kan anses utgöra den sammanlagda krigsvinsten under treårsperioden.

Resultatet av kvittningsförfarandet blir sålunda felaktigt, om avdrag ej medges för utjämningsavdraget år 1942, vilket avdrag sålunda bör beviljas.

Kostnadsutjämningsfond.

Om kostnadsutjämningsfond tages i anspråk, får den skattskyldige icke tillgodoräkna sig utjämningsavdraget. Då ju utjämningsavdraget tillkommit för att lämna kompensation för minskat penningvärde, borde ju rätteligen utjämningsavdraget inarbetas i jämförelseinkomsten. Om den skattskyldige nu förvägras utjämningsavdrag i vissa fall, innebär detta, att han icke får tillgodoräkna sig full jämförelseinkomst. Det torde vara en allmänt känd sak, att vinstresultaten för ett företag kunna växla betydligt år från år. Hos företagarna föreligger emellertid numera ofta en strävan att utjämna de förändringar i vinstresultaten av tillfällig art, som kunna förekomma mellan olika år. Detta sker genom motsvarande avvägning av avskrivningarna, och härigenom åstadkommes en stabilitet i skatteunderlaget, som är till fördel icke minst för det allmänna.

Krigskonjunkturskatten har emellertid utformats så, att möjligheterna att genom avskrivningar utjämna variationerna i vinstresultaten mellan olika år äro strängt beskurna. Om således ett företag under ett tidigare år haft en merinkomst, för vilken det erhållit provisorisk skattepåföring till följd av avsättning till kostnadsutjämningsfond, skulle detta i händelse av inkomstminskning under ett senare år och i samband därmed begärd restitution av skatt å medel, avsatta till kostnadsutjämningsfond, därest utjämningsavdrag i sådant fall icke medges, komma i ett sämre läge än ett företag, som under motsvarande år uppvisat sammanlagt lika stor vinst som det förra men haft denna inkomst jämnt fördelad under samtliga år.

Ovanstående gäller även i fråga om det skattefria avdrag å kronor 3.000:—, som den skattskyldige icke heller skulle få tillgodoräkna sig, om tillägg göres ur kostnadsutjämningsfond.

Skattskyldigheten och deklara-tionsplikten.

Den kungl. propositionen avser att i vissa fall upphäva det föregående år införda stadgandet av att från skyldighet och deklara-tionsplikt undantaga fysiska personer, för vilka fastställts ett till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerat belopp ej överstigande 6.000 kronor. Synnerligen vägande skäl mot bifall

till förslaget i denna del ha framställts av myndigheterna och näringsorganisationerna. Departementschefens uppgift, att de för närvarande gällande undantagsbestämmelserna missbrukats, motsäges av vissa länsstyrelser i yttranden, som refererats i propositionen. Förslaget kommer otvivelaktigt att avsevärt utöka antalet krigskonjunkturskattedeclarationer, ehuru antalet taxeringar till krigskonjunkturskatt därigenom förmodligen ej i någon större utsträckning kommer att öka. För prövningsnämnderna kommer förslaget att innebära ytterligare arbetsbelastning, medan resultatet av beskattningen ej torde nämnvärt förändras. Dessutom föreligga otvivelaktigt principiella betänkligheter inför den brist på följdriktighet, som skulle komma till synes genom att regeln ömsevis införes och borttages. Departementschefen har visserligen i så måtto tillmötesgått de framförda praktiska synpunkterna, att från deklarationsskyldighet alltjämt undantagas fysiska personer, vilkas till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade belopp uppgår till högst 6.000 kronor.

En granskning av ett stort deklaramaterial skulle, med hänsyn till nuvarande gällande regler om en jämförelseinkomst av minst 3.000 kronor och utjämningsavdrag samt den redan förut gällande bestämmelsen om ett bottenavdrag av 3.000 kronor, giva endast obetydligt utbyte. Den reella innebörden av begränsningens borttagande blev enligt departementschefens förmenande den, att, där myndigheterna vid granskningen av deklaramaterialet för den ordinarie taxeringen beträffande skattskyldiga med taxerat belopp på högst 6.000 kronor finner, att detta nedbragts genom avskrivning, lagernedskrivning eller dylikt, som ej kan godkännas vid taxering till krigskonjunkturskatt, det borde utsägas, om anledning till sådan taxering föreligger. Ordalagen äro, som ofta i samband med skattelagstiftning, svävande, och det framgår ej av propositionen, om granskning skall verkställas av de för ändamålet mindre lämpliga taxeringsnämnderna eller av länsprövningsnämnderna, sedan taxeringsnämnderna avslutat sitt arbete. I vilket fall som helst kommer otvivelaktigt såväl de skattskyldiga som taxeringsnämndernas arbetsbörda att väsentligt i onödan ökas, vartill — såsom även framhållits — kommer, att det nu gällande stadgandet även är av socialt värde, i det att många av de därigenom från skattskyldighet undantagna kunna antagas ha en i förhållande till krigskonjunkturskatten mycket ringa skattekraft.

Uppfinnareverksamheten.

Ehuru ingen nyhet för året torde allvarlig erinran kunna göras mot bestämmelsen i § 8 b, enligt vilken krigskonjunkturskatt skall utgå på bl. a. intäkt av tillfällig verksamhet för uppfinnare, i den mån intäkten uppenbarligen överstiger det vederlag, som de skattskyldiga kunna påräkna, om de förhållanden, som äga samband med kriget, icke rådde. Denna bestämmelse kommer att direkt drabba sådana uppfinningar, som ha värde endast i nuvarande försämrade för-

sörjningsläge. Det torde få anses psykologiskt oriktigt att genom skattelagstiftning motarbeta sådan verksamhet.

Realisationsvinstbeskattning.

Enligt § 9 skall beträffande realisationsvinst vid icke yrkesmässig avyttring av fast eller lös egendom värdeökning, som uppkommit efter utgången av augusti 1939, bli föremål för krigskonjunkturskatt. Det är här alldeles särskilt uppenbart, att ett utjämningsavdrag av 15 %, vilket dessutom beräknas icke på värdet den 31 augusti 1939 utan på värdeökningen sedan den 31 augusti 1939, är otillräckligt och att den skattskyldige i detta fall får betala krigskonjunkturskatt å den nominella vinst, han eventuellt kan göra till följd av penningvärdets försämring, som otvivelaktigt är större än 15 %. Det förtjänar i detta sammanhang att framhållas, att den skattskyldige i detta fall vid den ordinarie taxeringen får betala skatt för en fiktiv vinst, vilket väl egentligen icke torde stå i överensstämmelse med principerna för realisationsvinstbeskattningen. Med denna har man väl avsett att beskatta kapitalvinster, som göras inom en viss tidrymd och därigenom betecknas som spekulationsvinster.

Överpris och merkostnader.

Enligt anvisningarna till § 4, punkt 4 d, första stycket, får avdrag för överpris eller merkostnad för maskiner, inventarier, byggnader eller andra dylika tillgångar för stadigvarande bruk icke ske intill priset för tillgången vid utgången av augusti 1939 utan intill sagda pris ökat med 25 %. Har motivet till att nedskrivningen icke får ske till augustipriset 1939 varit, att lagstiftaren förutsatt en penningvärdeförsämring sedan augusti 1939 av 25 %, borde väl konsekvensen då bjuda antingen att utjämningsavdraget fastställes till 25 % av jämförelseinkomsten eller att här omfördad nedskrivning får göras till augustivärdet 1939 ökat med endast 15 %.

Representationskostnader.

Enligt anvisningarna till § 4, punkt 4 f, får avdrag för representation ske i större omfattning än under förkrigsinkomståren endast i den mån, ökningen betingas av rörelsens utvidgning eller andra särskilda förhållanden. Med kännedom om den avsevärda fördyring, som sedan 1938 inträffat i fråga om leveranskostnaderna, är det uppenbart, att representationskostnaderna för många typer av företag även vid oförändrad omfattning av rörelsen måste ha stigit högst avsevärt. Då de i anvisningspunkten nämnda »andra särskilda förhållanden» icke torde kunna avse nyssnämnda allmänt kända förhållanden, torde denna föreskrift, därest den rigoröst kommer att tillämpas, medföra stor obil-

lighet gentemot rörelseidkarna, alldenstund dessa utgifter äro av sådan art, att de ej kunna undvikas. Denna bestämmelse bör därför utgå eller i varje fall omredigeras.

Rätt till avdrag för bidrag till den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande.

I fråga om avdragsrätt för dessa ändamål ha delegerade för Sveriges industriförbund m. fl. hemställt om förtydligande stadganden i krigskonjunkturskatteförordningen för år 1943, varav klart skulle framgå, att såväl ifrågavarande engångsbidrag som de årliga bidragen från näringsföretagens sida finge avdragas vid merkomstens beräkning, och samtidigt anhållit om bekräftelse på, att dessa bidrag enligt gällande rätt få avdragas vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Departementschefens uttalande i den kungl. propositionen, enligt vilket en fullständig eftergift av krigskonjunkturskatt ej bör medgivas, men vari dock uttalas, att vissa delar av den kostnad, varom här är fråga, äro avdragsgilla enligt redan gällande bestämmelser, synes tyvärr ej bidraga till ett klarläggande av spörsmålet. I regel har den tekniskt-vetenskapliga forskningen organiserats i form av stiftelser, till vilka de inom vederbörande bransch verksamma näringsföretagen lämna sina bidrag. Skulle departementschefen tagas på orden, skulle alltså en bidragsgivande juridisk eller fysisk person kunna erhålla avdrag för viss del av de kostnader, överpris eller merkostnader, som en annan juridisk person har för sin rörelse — en för svensk skatterätt ganska unik, men numera tydligen ej otänkbar situation, vars närmaste motsvarighet väl skulle vara att söka i avdragsrätten för bidrag till aktiebolags pensionsstiftelser, varvid man dock ansett positiva rättsregler vara av behovet påkallade.

Konkreta bestämmelser torde även vara påkallade ur den synpunkten, att dessa forskningsstiftelser i många fall komma att övertaga den forskning, som enskilda näringsföretag hittills själva bedrivit och för vars uppehållande de hittills fått tillgodoräkna sig avdrag som omkostnader i rörelse. Skulle nu avdragsrätt vägras sådana näringsföretag för bidrag till forskningsstiftelser, skulle de ekonomiskt komma i ett sämre läge än om de bedreve forskningen i egen regi. Deras medverkan i sådana stiftelser skulle då kunna äventyras, vilket vore så mycket allvarligare som sådan forskningsverksamhet i regel bedrivits inom de större näringsföretagen inom vederbörande bransch. Den erfarenhet och de rön, som gjorts hos dessa större näringsföretag, äro för forskningsstiftelsernas verksamhet och vidare uppbyggande högeligen önskvärda och deras ekonomiska medverkan nödvändig.

Kravet på klara regler i detta hänseende är därför en fråga av vikt såväl för enskilda näringsföretag som för den tekniska forskningens framtid inom landet överhuvud taget. Det torde även vara nödvändigt med klara bestämmelser till hjälp för taxeringsmyndigheterna.

Beräkning av eget kapital i rörelsen.

Propositionen innehåller gentemot de sakkunnigas förslag en nyhet, nämligen i fråga om beräkningen av eget kapital i rörelsen. Tidigare har vid beräkningen av eget kapital hänsyn tagits till i vad mån justeringar skett vid krigskonjunkturskattetaxeringen jämfört med den skattskyldiges räkenskaper i fråga om avskrivningar å maskiner, inventarier etc. på så sätt, att det egna kapitalet ökats eller minskats med de belopp, varmed avskrivningarna i räkenskaperna överstigit respektive understigit de avskrivningar, som medgivits vid krigskonjunkturskattetaxeringen. Enligt den nya formuleringen skulle den skattskyldige endast få tillgodoräkna sig hälften av nämnda skillnadsbelopp, vilket motiveras med, att det allmännas andel i dessa skillnadsbelopp skulle utgöra c:a 50 %, om de redovisats i räkenskaperna. Beträffande aktiebolag kan detta i princip anses riktigt, men i fråga om fysiska personer är detta många gånger långt ifrån riktigt, enär skattesatsen för dessa varierar högst betydligt. Även i fråga om tillämpligheten på aktiebolag kan en viss reservation göras, i det att dessa i viss utsträckning ha möjlighet att åtminstone uppskjuta erläggandet av den vanliga skatten genom att göra avsättningar till investeringsfonder för byggnader, respektive inventarier och varulager, vilka fonder få räknas såsom eget kapital vid krigskonjunkturskattetaxeringen.

Bevisskyldigheten.

På sätt delegerade för Sveriges industriförbund anført skulle jämlikt punkt 12 i anvisningarna till 4 § i förordningen om taxering till krigskonjunkturskatt undantagas inkomstökning, som av den skattskyldige med bärande sannolikhetsskäl visas ha berott på rationaliseringsåtgärder eller naturlig utveckling av rörelsen. Enligt beskattningsmyndigheternas praxis ställas alltjämt allt för stora krav på bevisningen i detta hänseende. I stor utsträckning upptages ett efter ofta godtyckliga grunder bestämt belopp av den inkomstökning, som jämlikt den skattskyldiges utredning haft sin grund i ovan angivna förhållanden, till beskattning. En dylik praxis är givetvis ägnad att försvaga företagarnas intresse för rationaliseringar och produktionens förbilligande. För åvägbringande av rättelse i denna praxis synes författningsrummet böra kompletteras med ett stadgande, att sådan utredning beträffande ifrågavarande förhållanden skall anses tillfyllest, som med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet finns skälig och möjlig att åstadkomma. Med Sveriges industriförbunds delegerade instämmer kommerskollegium.

Beskattningen av merinkomst å fiske.

På sätt kammarrätten yttrat i ärendet synes beskattningen i detta fall vara ägnad att medföra stora olikheter, särskilt under de sista månaderna av varje ka-

lenderår. Samtidigt med att näringsens utövande i regel försvåras av ogynnsamma väderleksförhållanden, uppkommer nämligen för många fiskare den situationen, att en inkomst, som under nämnda tid inflyter, till sin huvudsakliga del konsumeras av skatter. Till förebyggande av att detta förhållande skall komma att menligt inverka på folkförsörjningen, synes enligt kammarrättens mening böra tagas under övervägande, huruvida ej särskilda regler om befrielse från eller lindring av skattskyldigheten till krigskonjunkturskatt för inkomst av fiske i öppen sjö äro påkallade.

Såsom omdöme beträffande den föreslagna förordningen torde kunna sägas, att den erhållit en för såväl de skattskyldige som för taxeringsmyndigheterna ofta onödigt invecklad och svårbegriplig avfattning. Skall krigskonjunkturskatten fortfarande bestå, är det nödvändigt, att en ändring av reglerna för beskattningen snarast och noggrant tages under övervägande och detta ej blott ur teoretiska utan framförallt ur praktiska synpunkter. Såsom ett av de många exempel på denna bristfälliga avfattning kunna nämnas de föreslagna kvittningsreglerna, då det gäller kvittningen mellan olika år. Kammarrätten förklarar sålunda, att bestämmelsen om en kvittning av 10 § med anvisningar måste anses svårfattlig, och ifrågasätter, ehuru ökning av författningstextens omfång i möjligaste mån bör undvikas, om ej vägledande exempel i fråga om rätten till kvittning böra införas i anvisningarna till 10 §. Länsstyrelsen i Östergötlands län går än längre. För de skattskyldige, säger länsstyrelsen, kommer den föreslagna utbyggnaden av tidigare författningar i ärendet att te sig ganska svårbegriplig. Det synes därför angeläget, att innebörden av såväl dessa, d. v. s. kvittningsreglerna, som övriga för krigskonjunkturbeskattningen gällande regler belyses genom en samling av siffermässigt uppställda, enkla typexempel, avsedda att tillhandahållas allmänheten samtidigt med deklaraionsblanketter och därtill hörande upplysningsblad. I avbidan härå och för att skydda de skattskyldiga för rättsförluster samt för vinnande av större jämlikhet och rättvisa i beskattningen torde det vara nödvändigt, att kvittningen även mellan olika år företages av taxeringsmyndigheterna utan särskilt yrkande.

Liknande förhållanden äga rum i fråga om bestämmelserna beträffande avsättning av medel till kostnadsutjämningsfond och förutsättningarna för att komma i åtnjutande av de härmed avsedda fördelarna. Kunna dessa bestämmelser ej givas en klar och tydlig samt för allmänheten förståelig avfattning, böra deklaraionsblanketterna innehålla en anmaning till vederbörande skattskyldige att i förekommande fall vända sig till taxeringsassistenterna hos länsstyrelserna för erhållande av nödiga informationer. Motsvarande skyldighet för taxeringsassistenterna att gå allmänheten till handa med sådana upplysningar borde då föreskrivas.

Jag hemställer,

att vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 193 hänsyn måtte tagas till ovanstående synpunkter.

Stockholm den 4 maj 1943.

Ernst Åqvist.
